

aynı sonucun farklı nedenleri olamaz. Aynı sonuç her zaman aynı neden tarafından üretilmelidir.

- Marx realist bir düşünürdür. Marx'ın yapısalcılığı, her yapıyı oluşturan öğelerin ilişkisini öngören bir yapısalcılıktır. Bu birlik, o yapıya özgü olan ve o yapının tamamlayıcı karakteristiği olan tek bir nedensel mekanizma tarafından yaratılmıştır. Öğeler arası yapısal ilişkiler sosyal fenomenin neden ve sonuçlarını meydana getirir. Marx'ın teorik amacı farklı üretim tarzlarının yapılarını betimlemektir. Çünkü Marx'a göre, her toplumda farklı tarzlar ve kültürel yapılar bulunur. Bu bağlamda, Marx'a göre sosyal analiz yapabilmek için üretim tarzının içsel yapısının saydamlaştırılması gerekir. Ayrıca belirli bir toplumdaki farklı üretim tarzlarının birlikte bulunma biçimleri incelenmeli ve hem sosyal hem de politik sonuçları analiz edilmelidir. Marx emeğin toplumdaki rolü üzerinde durmuş, emeğin maddi objelerin üretilmesi yoluyla bir insan dünyası yarattığını öne sürmüştür. Dolayısıyla, insan dışsal dünyada mevcut olmakla hem dünyayı değiştirecek, hem de kendi güçlerini geliştirecektir. Bu sosyal süreci kanıt göstererek, insanın toplumdan ayrı düşünülmemeyeceğini savunur. Emek ve üretim sosyal mahiyeti sebebiyle insanın varlığını diğer insanlarla olan ilişkisine dayandırır. Bu noktada, toplumdan uzak bireyi içinde yaşadığı ve çalıştığı sosyal organizasyondan bağımsız gösterilen birey örneklemi inceleyen tüm insan davranışı çalışmalarına itiraz eder. Marx'a göre önemli olan emek veya üretici etkinliğinin, kendini ifade etme tarzlarının tarih içinde değiştirdiğidir. Tarihsel yapılardan bağımsız hiçbir genel yasa olmadığını savunan Marx tüm toplumlara uygulanabilir doğal ekonomik yasalar olduğunu iddia eden çalışmalara itiraz eder.
- Gerek analizde gerek değerlendirmede kullanılabilecek tek bir yapısalcı metot yoktur. Bu bölümde, çeşitli yapısalcı analiz tiplerinden pozitivist, realist ve instrumentalist yapı anlayışları incelenmiştir. Instrumentalist yapı anlayışı, yapının kestirim açısından yararlı olup olmadığı hakkındadır. Pozitivist için sosyal yapı hakkında konuşmak, gözlenebilen fenomenler arasında bulunan yasa ve düzenliliklerden konuşmak demektir. Realist içinse bu yapı, gözlenebilir sosyal ilişkilerin ve sosyal bilinçlilik setinin altında yatan ilişkiler sisteminden oluşur. Temelde büyük yapılar, sistemler ve oluşumlarla ilgilidir. Buradan çıkarak, yapısalcılar fenomenin tekil öğelerine ayrılmaması ve atomistik olarak incelenmemesi gerektiğini ileri sürerler. Onun yerine, yapısalcı hareket çerçevesinde insan davranışları ve olgular bu büyük sistem ve yapılar aracılığıyla incelenmeye ve açıklanmaya çalışmıştır. Her sistem, karşılıklı ilişkili öğelerin örgütlenmiş bir bütünlülük olarak incelenmelidir. Yapısalcılar herhangi bir durumda or-

taya çıkan her ögeye ait unsurun kendiliğinden bir anlamı olmadığını, bu öğelerin ancak diğer unsurlarla birleştirildiğinde bir anlam ve uyum ifade edeceğini ileri sürmüşlerdir. Herhangi bir varlığa ait bütüncül anlam, söz konusu varlığın biçimini oluşturan parçaların yapısıyla karşılıklı etkileşime sokulmadıkça algılanamaz. Yapısalcılık hem yüzeyde hem de derindeki yapısal fenomenlerin, zihin yapısal özelliklerini ifade edişlerini irdeler. Yapısalcılığın merkezinde dil bilim ve onun türevini oluşturan göstergebilim çalışmaları yer alır. Saussure dili toplumsal olgu olarak görür. Bu bağlamda, dilin temelinde yer alan sözcüklere yüklenen anlamlar, aynı zamanda onların eş zamanlı bir dizge içinde zıtlıklar ve ayırımlar bağıntısını oluşturmasını sağlar. Bu anlayış içinde, zihnimize tasarladığımız pek çok nesne ve olay dilin yapısı içinde oluşmakta ve bu şekliyle, sosyal kültürel yapı ve ana ait kurumlarda zihnin binçdışı yapısının, yani dilin bir ürünü olmaktadır. Saussure'e göre en gerçekçi dilbilimi metodu parçalara ayırma, sınıflama ve dilbilimsel öğelerin taksonomisini yapmaktadır. Chomsky, Saussure'den bu noktada ayrılır, çünkü Chomsky'e göre dilbilimsel teorisinin nesne sözcük değil, cümlelerin sentaks yapısıdır. Chomsky ampirist yaklaşıma da eleştiri getirmiştir çünkü ampirist yaklaşım bir çocuğun dili nasıl edindiğini açıklayamaz. Bu düşünce akımının en önemli kurucusu Levi-Strauss'dur. Levi-Strauss, dilbilimci Ferdinand de Saussure'ün dilbilim çalışmalarını antropoloji disiplinine uyararak mit, hediye alış veriş, inanç biçimleri, akrabalık gibi kültüre ait özelliklerden elde ettiği verileri toplulukların çözümlenmesinde kullanılmıştır. Althusser, kendi değışiyile Marks'ı yeniden okumaya gelişir. Yapısalcı Marksizm asıl olarak bu yeniden okumanın ürünüdür. Althusser, yapısalcılık konusunda Fransa'daki genel felsefi eğilimden etkilenmiş bir düşünürdür ve Marksizmi bu eğilimle değerlendirilmeye yönelmiştir. Althusser, Marx'ın çalışmasının yapısal bir yorumunu geliştirmeye çalışmanın yanı sıra, ondan yapısal bir kapitalist toplum analizi oluşturmaya çalışır. Yapısal Marksistler kapitalist toplumun gizli, temel yapılarını araştırmaya yönelirler.

- Sosyal teorisinin sadece metodolojik bir nesnelige sahip olabileceğini varsayan Weber, polizitivizmin sadece metodolojik araçlarını kabul etmektir. Ancak sosyal teori, ampirik açıklamalara değil ampirik sınırlamalara tabi tutulmalıdır. Bu sınırlamalar, eylemin anlamsal düzeyde incelenmesi sonucu açığa çıkmaktadır. Çünkü sosyal teori içerisinde inceleme eyleminde bulunan gözlemci ile incelenen aktör (birey) ve değer yargılarına sahip sadece izleyici olarak araştırma yapmak mümkün olamayacaktır. Çünkü kültürel ilişkiler devreye girdiğinde gözlemci doğru bir analiz yapamayacaktır. Weber toplumu nesneymiş gibi ele alan ve onu gözlem, deney

ve benzeri tekniklerle incelemeye çalışan pozitivist sosyologların aksine incelendiği gibi yorumlayıcı yaklaşıma başvurur. Yorumlayıcı sosyolojik yaklaşımına göre, düşünen bir varlık olarak insan, başkalarının düşüncelerini ve tepkilerini dikkate alarak hareket eden kültürel bir varlıktır. Kültürel varlıklar olarak insanlar, toplumsal yaşam içinde belli değerlere yönelik olarak hareket etmektedir. Toplumsal yaşam içinde insanlar kendilerinin ve başkalarının eylemlerine belli anlamlar katarak hareket ederler. Anlama sosyal bilimlerin hedefi olmaktadır. Bunun açıklayıcı anlama olarak adlandırmak mümkündür. Açıklayıcı anlama ajanın subjektif durumlarına referansta bulunarak insan eylemlerini açıklayıp objektif anlamayı da kapsamına alır. İlk görüşe göre anlamın az veya çok maksat ve niyet kavramlarına benzer bir semantiği vardır. İkinci anlam tanımını ise kesinliktir. Pozitivistler için anlama iddia, ispat, açıklama, mantık ve us sayesinde diğer insanların subjektif durumlarının doğasını objektiviteyle pekiştiren psikolojik bir cihazdır.

- İncelendiği gibi edebiyat-realizm konusunda iki farklı görüş vardır. Bazıları edebiyatın insan tabiatı, hayat toplumsal gerçeklik, felsefe, ahlâk, psikoloji ve sosyoloji hakkında bilgi vereceğini ve gerçeklik anlayışının bu kavramlarda yattığını savunurlar ki bu kitabın merkezi bu kuramdan hareket eder. Bazıları da metin odaklı yaklaşımda gerçekliği arar ve tüm bilim ve göstergelerini reddeder. Sezgisel hakikat bağlamında sanat sezgi ile kavranan bir hakikati içerir. Hakikate erişme sırf duyular ve akılla olmaz. Empirist ve rasyonalistler deney ve akli savunurken, gerçekçiler algıda seçicilik ve sezgiyi de eklemişlerdir. Sezgi doğrudan kazanılır ve kavramsal olmayan kesin bir inanç doğurup, yanılmaz bilgiyi arar. İncelenen Platon çalışmalarında da şair ilham yoluyla akli aşan sezgiye ulaşır.
- Platons formlar dünyasında sezgi ile kavramaya odaklanırken, Schelling bunu on dokuzuncu yüzyılda teyit eder. İmgelem ve yüksek bilgiye ulaşma, aşkın gerçeklik (*ultimate reality*) sezgiyle elde edilir. İmgelem, akıldan üstündür. Sezgiciler önemli gerçekliğe ulaşabilecek olanın bilgin değil, sanatçı olduğunu savunurlar ve sanatçı Ortaçağda mistik yaşantısını başkalarına haberdar etmek isteyen bir yazar konumundadır. Sanatçı sezgisel gerçekliği önermesel anlatamayabilir, bunu sezdirir. Böyle bir eser bütün olarak ele alınıp, hakikati bir simge gibi sezdirir. Kelime dağarcığı dizininde, sözcüklerin yerleştirmesinde ve birbirleriyle bağında, eserin gösterge ve katmerli semantiğinde kavramlarla dile getirilemeyecek simgesel bir hakikat vardır. Her şeyi yaşamak bilmek demek değildir. Bulguyu değerlendirmek onun hakkında bilmektir. Tanışma, olguların öğrenme, fark etme ve belgeleme estetikte epistemoloji ve hakikate ulaş-

ma yollarıdır. Rossetti, Hunt, Millais gibi sanatçıların kurduğu Pre-Raphaelite Topluluğu, Raphael'den önce İtalyan dini sanatında bulunan doğa bağımlılığına geri dönmek isterken, tartışılma gerçekliği ve ayrıntılamayı doğanın tuvale yansımada bulmuş ve yüzeyselliğe karşı çıkmıştır.

- Edebiyatta önermesel hakikat de bulunabilir. Bu açık ve örtük hakikati yansıtır. Olay örgüsü, yargılar, düşsel belirtik (açık) ve örtük dil hakikat (*implied truth*) içerikli mecazî ve sezgiseldir.
- Edebiyatı gerçekte ilişkili görmeyenler de vardır. İncelendiği gibi edebiyatı bilim olan felsefeden, sosyolojiden, psikolojiden ve tarihten ayırmak isteyen I.A.Richards sadece metin diline ve anlama odaklanır. Richards bir olguda betimleme için kullanılan göndergesel kullanışı sembolik olarak görür. Önerme bir olgunun sembolüdür. Dili en iyi kullanan bilim eserleridir. Edebiyatın hakikat bildirmek gibi bir amacı olursa, bilim adamı da yazar da aynı dili kullanırlar ve tamamen aynı işi yaparlar. Oysa edebiyatın dili Richards'a göre duyguları dile getirmekte yatar. Duygu bireye aittir. Bu sebepten, doğruluk-yanlışlık söz konusu değildir. Edebiyat kurgu olduğundan önermeleri de sözde önermelerdir (*pseudo-statements*). Yazar bilgiyi değil, duyguyu dile getirip uyarmayı hedefler. Rus Biçimcileri, Yapısalcılar ve Yapı söküçüler dilin göndergesel duygusallığı üzerinde durmazlar ve metinsel kabul görmüş (*asserted*) önermeleri incelerler.
- İncelendiği gibi Derrida'ya göre, dilin doğası hakikati ifade etmeye engeldir. Bir göstergenin anlamı onda yalnız var olan değil, bulunmayandır da. Bundan dolayı bir göstergenin anlamı kesin olamaz ve diğer göstergelere bağlıdır. Bu bağın sonucu gelmediğinden, kesinleşmesi hep ertelenir. Anlam kayıp gider ve hakikatten söz edilmez. Okuyucu dilin yarattığı kurmaca ötesine geçemez.
- İncelendiği gibi T.S. Eliot da, Richards'a benzer bir görüşe sahip olup, okurun edebiyat zevkine varabilmesi için, yazarın inançlarını paylaşması gerektiği düşüncesine karşı çıkar. Ancak, inançlar paylaşılmasa bile anlamak gerekir ve estetiğine varmak hedeflenir. Eserdeki inançların doğru değilse bile tutarlı ve seviyeli olması lazımdır. Tek tek anlamların dış dünyaya işaret etmesi yazar tarafından engel olunabilir. Ancak bilinçaltı akımı sıradan ve doğal olduğundan gerçeğe en yakındır. Görünen detaylar ve düşünülenler hâkimdir. Biçimcilik önem kazanır. Biçimcilere karşı Marksistler ve ahlâkçılar da sadece kendi görüşlerinin doğruluğuna inanırlar. Eserdeki görüş okura hitap edebilir, esin kaynağı olabilir ya da onla çatışabilir.

- Realizm Romantizmin romantikliğine, idealizmine, duygusalcılığına ve lirizmine bir tepki olup gerçeğe akıl ve bilimle ulaşır. Akıl ve sağduyu bilimin emrine verilir ve olağanüstülükler, akıl almaz mucizeler, rastlantılar, hayal ve somut genellemeler realizmde yoktur. Olaylar göründükleri gibi genel olarak ortay açıklar ve doğru görünen, betimlemenin tarafsızlığı ve bilimin yüceliği ön plândadır ve felsefi gerçek, ayna tutulmuşçasına irdelenir. Ancak realist edebiyatçı sanatına kendine ait bir perspektifle yaklaşır ve bu gerçekte bazı seçmeler, ayıklanmalar ve yeniden yapılandırmalar vardır. Gözlem ve bilgi, belge ve birikim gerçekçi yazarlar için önemlidir. Tarihçiler geçmişe odaklanırken, realist edebiyatçılar genellikle zamanı anlatmışlardır. Görmek önemlidir. Ayrıntıları ve doğru yorum yapılmalıdır. Toplumun çoğunluğunu oluşturan insan tipleşmesi ve düşüncesi ele alınır. Mensubu bulunan grup ve sınıfın ortak değerleri, toplumdaki soyutlanmadan anlatılır. Sosyal gerçek ve olması plânlanan gerçek gündeme gelir. Natüralizmin tersine gerçekçilik insan deneyimini betimlemekle kalmaz ve kuralcı bir tavırla insana norm ve idealler de gösterir. İnsan donanımında, hem normdan sapmalar hem de gerçekleştirebilecek ülküler reformcu, yönlendirici ve didaktik olarak sanatta yer alır. Realistler endüstriyel, kültürel, sınıfsal ve dini değişim üreci içindeki insanın ruhi, toplumsal ve nedensel yargılarını ele alırlar. Realistler oluş sürecinde çağdaş toplumun etnometodolojisini ve günlük hayatın bütününe yansıtıma özen gösterirler. İç gerçekçik psikolojik realizmle ele alınır. Sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi gerçekler masaya yatırılır. Mekân, çevre ve dış dünya gerçekçiliğin elindedir. Abartı olmamalı ve olaylar *determinist* (nedenlerin sunduğu) bakış açısındaki mantığa uygunlukla anlatılmalıdır. Sanki gerçek roman yazarı değil de, belirli bir toplumun sözcülüğü yapıyor gibidir. Olaylar okuyucunun süzgecinden geçerken yazar kâhinlik yapmaz, fakat bilimsel muhakeme kullanır. Sıradan olan her şey yazarın emrine sunulur ve objektivite hedeflenir. Sanat gerçek ve meliorizm içindir. Sanatkârın estetik, pratik ve yararlı olabilecek bir amacı vardır ve sanatkâr demokrasiye ve pragmatizme inanır. Sıradan olanı, ortalamayı ve orta sınıfı realistler ele alır. Romantikler ideali bulmak için anlığı üstün tutarken, Natüralistler davranışları kontrol eden bilimsel kanunları gerçekte bulur. Gerçekçiler ise hem olanı, çağdaş, göz önündekini ve şimdiyi gerçekçilikle sunarlar. Temsil edilen ve konu arasında birebir ilişki vardır. George Eliot'un *Adam Bede*'sinde olduğu gibi, yazar eserinin okuyucu üzerindeki etkisini merak edebilir. Realizm içten pazarlığa ve ikiyüzlülüğe bir tepkidir. Hayat simetriden uzak olduğundan, olay örgüsü de simetrik olmayabilir. İncelendiği gibi Henry James eylemin karaktere etkisini psikolojik romanda ve bilinç biyografisinde ele alır. Birinci dünya savaşıyla saldırıya uğrayan realizm; emperyalizm ve kozmopolitizm

ortamında Britnyalılığı suyun üstüne çıkarmıştır. İncelendiği gibi Newton mekaniği Darwin evrim kuramı, Marx tarihselciliği, Comte toplum görüşü, Taine'nin gerçeğin peşine koşan edebiyat düşüncesi Viktorya dönemine katkıda bulunmuştur. Protest yazarları Carlyle ve Ruskin'le Fabian Topluluğu Morris ve Shaw'a dek ulaşmıştır. 1899-1902 Boer Savaşı sömürgeciliğin genişlemesiyle sonuçlanmıştır. 1899-1902 Boer Savaşları Britanya ile iki Boer cumhuriyeti ile Kuzey Afrika Britanya'yla birleşmeden yapılmıştır ve sömürgecilik faaliyetlerini genişletmiştir.

- Bilimin temel yasası «objektiflik» güçlenmiş, realist çalışmalar için tek ölçüt halini almıştır ve Pozitivizm böyle bir zeminde ortaya çıkmıştır. Bu felsefenin temel amacı; pozitif bilimler aracılığıyla tüm olayların meydana gelişlerindeki tabii ve değişmez kanunları keşfetmek ve bir hükme bağlamaktır. Görüldüğü gibi, on dokuzuncu yüzyılda deneye dayanan bu ilimlerin gelişmesi özellikle de Auguste Comte'un pozitivizm felsefesi realist akımın doğmasına sebep olur. Olaylar arasındaki bağlantıların gözlem ve deneyler sonucu ortaya çıkacak değişmez kanunlarla açıklanabileceğini ileri süren pozitivizm felsefesi, 1850'den sonra sosyal bilimlerde edebiyat sahasında kendini gösterir. Böylelikle yazında gerçekçiliğin etkilendiği felsefi akım pozitivizm olur. Pozitivizm düşüncesini edebiyata uygulayan Fransız yazar Hypolyte Taine, «İngiliz Edebiyatına Giriş» adlı makalesinde edebiyat kuramcısı ve eleştirmeni olarak on dokuzuncu yüzyılın ortalarında edebi eserlerin tabiat bilimlerinde kullanılan metotlarla incelenmesini ister. Taine'e göre, edebi eseri yaran üç unsur vardır. Bunlar ırk, yani milli karakter, gerçekçi olan tarihi devir ve fiziksel ve sosyal çevredir. Bu görüşün ışığında Taine, bir edebi eserden bir ferdin, bir toplumun ve ırkın ruhunun yakalamanın mümkün olduğuna inanır. Edebi eserler bilgi dolu dokümanlardır.
- Edebiyat, pozitivizm kuramını içine sindirmiş, romantizmin aşırı duygusallığını reddetmiştir. Hayale kapılmamak, gerçekten ayrılmamak realizmin temel ilkesini oluşturmuş, realizme göre sanatta amaç, doğayı olduğu gibi kopya etmek olmuştur. Birçok sanat akımında olduğu gibi realizmin de gelişiminde romantizme olan tepkisi büyük rol oynar. Romantiklerin de gelişiminde romantizme olan tepkisi büyük rol oynar. Romantiklerin keskin duygusallığı, hayal bütünlüğü içerisinde eser verme isteği, çevrelerdeki varlıkları olduğu gibi algılamaya çalışsan, bu algılamayı bir bilim adamı titizliğinde yapan, duyguları ve fantezileri dışarıda bırakan realistler için kabul edilemez. Romantik yazarlar tüm duygularını, sevgilerini, nefretlerini kahramanlarına yükler ve bu hisleri olay unsuru içerisinde yaşatırlar.

- Romantizme tepki olarak doğan realizm klasik akıma bir dönüş değildir. Romantizmin ahlâkçı, lirik ve hayalci görüşlerini reddetmiştir. Realizm, klasik akım gibi akıl ve sağduyu ile yetinmeyip bir anlamda akıllı bilimin emrine verir, gerçeği bilimle sınırlamak ister. Bu nedenle realistler eserlerinde, romantikler gibi olağanüstülüklerle, mucizelere, tesadüflere, hayali olanlara ve soyut olaylara yer vermezler. Realistler eserlerinde yazmanın doğası veya yaratıcılığı gereği bilimle sınırlamak ister. Bu nedenle realistler eserlerinde, romantikler gibi olağanüstülüklerle, mucizelere, tesadüflere, hayali olanlara ve soyut olaylara yer vermezler. Realistler eserlerinde yazmanın doğası veya yaratıcılığı gereği, belirli ölçüde bireysel unsurları kullanmaya da devam etmişlerdir. Tabiatı olan geniş sadakat anlayışı ile realizm, şüphesiz, hem plastik sanatların hem de edebiyatın eleştirel ve yaratıcı geleneğinin temel akımı olur. Realizmin romanda ve hikâyedeki ifadesi natüralizmle de olurken şiirdeki karşılığı parnasizm olarak adlandırılmıştır. Günümüz modern dünyasına uyarlanmış haline de «Neorealizm» adı verilmiştir. Bu sebeple bu akımın doğuşundan günümüze kadar etkisini çeşitli isimler altında sürdürdüğünü söylemek doğru olur.
- Realistler için gözlem ve betimleme çok önemlidir. Evren bir illüzyon değil, gerçekten ve somut olarak var olan bir şeydir. Dağlar, şelaleler şehirler ve yıldızlar gözleyen bireylerin zihinlerindeki fikirler değildir. Bu varlıklar kendi başlarına akıldan bağımsız olarak vardır. Realistler, eserlerini inandıkları gerçek anlayışına uygun bir biçimde kaleme alabilmek için gerekli olan malzeme için bilgi ve belge toplayabilmek düşüncesiyle gözlemde bulunur, araştırıp soruşturur, donanımını sergiler. Pozitivizm düşünce sistemindeki deneyin yerine, realizmde ve birikim bilgi ve belge almıştır.
- Realistler, töre, adet ve yergiyi incelemek için muhtemelen not alma usulüyle çalışırlar. Dolayısıyla bilgi ve belge toplamak iyi bir gözlemin temelidir. Bu gözlemleri yapan yazarlar gerçeklik endişesiyle laboratuvar çalışması titizliği içinde eserlerini ele alırlar. Ancak bu gözlem ve tasvirleri sadece bakmak, öylesine tabiatı kopya etmek şeklinde düşünmek yanlış olur. Çünkü bu akımda, gerçeğin anlatılması için kişilerin felsefeci psikolojileri, onların kişiliklerini etkileyen sosyolojik çevrelerinin tanıtımı ve içinde buldukları ortam ayrıntılarıyla verilir. Bir bakıma sanatçının duygu ve hükümleri karıştırılmadan, kişilerle birlikte o kişileri oluşturan sosyal çevre gözlenmelidir. Çevresel faktörler, sosyal olaylar iklim gibi unsurlar eser üzerinde doğrudan etkilidir).
- Realistler olağandışı kişilere ve olaylara çok yer vermezler. Fakat Dickens'in yapıtlarında olduğu gibi, ruh hastaları da ele alınır. Realist eserde

konu her gün görülebilen basit olaylardır. Nadir vakalara, coşkun serüvenlere yer verilmez. Günlük hayatlar ve ruh halleri anlatılır. Hiçbir seçim olmaksızın bayağı, çirkin, güzel, basit veya alelade olaylar anlatılır. Okuyucuyu duygusallığa sevk edecek ve hayal dünyasına sürükleyecek olayları ele almaktan kaçınılır. Olayların oldukça basit, her gün karşılaşılabilecek türden olması realistlerin eserlerinde olay unsurunu pek ciddiye almadıklarını düşünülebilir ancak, bu unsur realist sanatçılarca bertaraf edilmiş gibi görünse de olaylar çok sağlam bir sebep-sonuç ilişkisi dâhilinde gelişir. Nedensellik realist yazarların işlediği vakalarda temel ilkedir. Bu anlayış olağan dışılığa, sürprizlere ve tesadüflere yer vermez. Kişi ve olayları aslına bağlı kalarak ve böyle bir tutuma elverişli, yalın dinsel araçlarla yansıtmak, bu akımının özünü oluşturur. Sanatçılar kişiliklerini eserlerinde gizlenir. Yazar objektiftir; kendini roman dünyasından soyutlamıştır, kendi zevk, fikir ve anlayış tarzlarını yarattığı roman kahramanında farklı tutmaya çaba harcar. Realizm, romancı ile roman kişileri arasındaki göbek bağına kesmiştir.

- Realistlerin ahlâki bir kaygı gütmemesi romantiklerle benzerlik gösterir. Romantikler de konu seçiminde toplumun değer yargılarını çok fazla göz önünde tutmazlar. Realistlerin romantiklerden farkı, ayrıntılara verdikleri önem ve tasvirlerindeki abartıdan uzak, yalın anlatımda gizlidir.
- Lacan'a göre gerçeğin hiçbir şey bilmediği olduğu ve sembolikte, yani dile aktarılmada imkânsız olduğunu görülmüştür. Lacancı Slavoj Zizek'e göre de gerçek bildiğimizi bilmememizdir. Gerçeği dile aktardığımızda gerçekten olguya dönüşüm vardır. İnsan duygularıyla algılanan gerçek, dile girdiğinde gerçeklik olur ve Sembolik düzende olgular bütünüyle dünyayı olduğu gibi temsil eder. Realizm gerçekliğin taklididir. İdealizme göre gerçek, maddeden öncedir. Materyalizme göre de madde gerçekten evveldir. Sanatta ise gerçeğe benzerlik vardır. Eser yazara ve ait olduğu döneme göre de gerçekçi olabilir. Buna karşıt olarak da, bir eserin iç dinamikleri önem kazanabilir. Ancak post yapısalcılıkta anlatı olanı ve gerçeği yatta gerçeklik kurgulanabilir ve anlam yaratılabilir. Gerçeklik üretimden ziyade yazın ürününe de odaklanabilir. Hikâyeden yabancılaşıp, Roland Barthes türü dil ve kurgulamaya yönelinebilir. Anlatıcı nereye giderse gitsin, betimleyeceğini o ana göre yapar. Marksist yaklaşım ise toplumsal gerçekliği anlatır. Modernistler gerçekliğin değiştirilmeyeceğine ve eyleme geçmenin anlamsızlığına inanırken, Postmodernistler öte-gerçekçiliğe odaklanılır. Modern gerçekçiliğin deneyimlenmesi Angst'tır ve uyum ve bütünlük geri plândadır. Modernizmde somut ve tipik olan soyut ve birey-

sele dönüşür. Hegelci Lukacs ise romandaki kahramanın ruhunun gerçeklikle anlatılmasına önem verir. Geleneksel gerçekçi yapıtlar metnin içi ve dışında olanı betimler; olay bütünlüğü vardır. Barthes'in tersine ürünün ne tür bir dille üretildiği, nasıl bir süreçte olduğu ve okuyucuya sunulduğu önemlidir. On dokuzuncu yüzyıl realist yazarları, dekadanlar, fütürist ve dışavurumcular gerçeğe bağlıdırlar. Uzamsal, karaktere ve döneme ait kurgu yapısı mantıklı (gerçekçi veya gerçektışı) yapabilir. Sömürgecilik sonrası roman, ulusötecilik ve globalleşme ise evrensel gerçeği yansıtabilir. Realist roman gerçeklikle oryantasyonu merkeze koyar ve karakter gelişimi vardır. Modernist roman bunun tersidir ve bilmeme, romanın parçalanmış realist paradigmasıdır. *Diegesis* (anlatma) önemlidir. Henry James'in bakış açısı romanın önemli özelliği olarak anlatıcının kişiliğinde ve hayat felsefesinde gizlenirse ortaya çıkar. Tanrısal bakış açısı *mimesis-diegesis* karışımını dile getirir. Postmodern yazının esas konusu ise kurgunun kendisidir. Sayısız farklı şekilde yazılmış postmodern roman bunu işaret eder. Anlatı ve kurgusal dünya temsilinde gerçekçi yaklaşımlara gizli veya açıkça eleştiri yapılır ve okurun yapacağı yorumlara yönlendirme eğilimi vardır. Postmodernizm, realizme inançsızlık besler.

- Gerçekçi yazın ve felsefe, psikoloji, sosyoloji, tarih, siyaset bilimi, kadın sorunsalı, kolonileşme sonrası dönem ve ulusötesicilik; tespit, iddia, doğrulama ve iyi bir gözleme dayanır.

Sonuç olarak gerçekçilik, göreceli olanı değil, faydalı olanı ve çoğulcu bakış açısını sıradan ve olağan olanla ele alan bir akımdır. *Realizmad hoc hipotezler* (geçici hipotezler) dayanamaz. Her şeyi aksiyoloji (değerbilim) içinde ispatlamaya yöneliktir. *Aksiyomlar* (ön kanıtlar) değerlendirilir ve uzman araştırmacıların örüşleri olan aksiyon incelemesi önem kazanır. Teleoloji (her şeyin amacı ve nedeni) araştırılır. *A posteriori* (deneyime dayalı) bilgi önemlidir. Bakışımı (simetrik) ilişkiler irdelenir ve çok evreli örneklem vardır. Etiyoloji (nedenbilim) ve etnometodoloji (günlük yaşamla ilgili olan) araştırılır. Toplumsal kalıp, örnek ya da model olan paradigmlar anlatılır. Kanıtı gerek duyulmayacak kavramlar olan postüla yerine iddia, ispat, açıklama, kanıt ve gözlem vardır. Realizm çağlar boyunca vardır ve var olacaktır.

Sonuç olarak ulusötesicilik, göçmen etiyojisi, küreselleşme, kimlik, uyum/ asimilasyon-entegre olmama dikotomisi, iki kültür arasında sıkışması bağımlılık, vatanperverlik, millilik, yarı periferi, sub-emperyalizm, esnek vatandaşlık, demok-rasi, ağlar, ulusötesi kurumlar, yerel korsancılık, yağmalama, organize suç, mafyacı gibi konulara iddia, ispat ve gözlem içeren gerçekçi bir yaklaşımla bakar.